

Jan Balabán

Moguće da odlazimo

S češkog preveo
Matija Ivačić

Emil

Ah, vi, kvartovske trgovine, non-stop dućani, zalagaonice i kockarnice! Ah, vi! Sve bi vas trebali zatvoriti bijeli fašisti. Pritom ne mislim na fašiste bijele kože. Nego na fašiste u bijelom, pa bili oni i crne kože, na fašiste anđele, liječnike, sestre i braću u bijelim ogrtačima, s bijelim opasačima i bijelim liscama. Kad će ih već jednom izabrati na čelo države, pa da nas izbave iz te prljavštine, iz tog mulja, dok glavinjamo od zalagaonice do non-stop dućana? Gdje spavate, blanički vitezovi¹, dok smo mi ovdje prepušteni na milost i nemilost otvorenim lokalima tog lihvarskog šljama?

Prije, za vrijeme komunistâ, ovdje se moglo piti i jesti do deset, u najboljem slučaju do ponoći, a alkohol se mogao kupovati do devet, i to samo na dva mjesta u gradu. Zato sam nabavio svoju svjetiljku za spašavanje. Lijepu bocu od deset litara s brušenim čepom. A moj brat, velik i snažan čovjek koji me uvijek podučavao stvarima koje su mene uništavale, dok njemu nisu mogle naškoditi, moj mi ju je brat pomogao napuniti s deset tisuća grama stopostotnog alkohola.

¹ Blanički vitezovi – prema češkoj legendi vitezovi koji, na čelu sa svetim Václavom, spavaju u planini Blaník i koji će se probuditi u trenucima najveće ugroze češkog naroda kako bi mu pomogli. (nap. prev.)

Moj brat, pogonski inženjer u tvornici parfema, imao je čistog alkohola koliko je htio, a svejedno mu nikad nije nagrizao jetru. Miješao je sjajne koktele od ekstrakata i zavodio njima laborantice, vozio bi ih automobilom u vikendicu, nakon čega bi mi pripovijedao o njihovu čvrstom stisku, o njihovim izbočinama i spretnim usnama. Dok bih ja svaki put ostao sjediti glave naslonjene na stol i prije nego što bi zabava počela. A onda one duge nepodnošljive noći u kojima bih sve do jutra vibrirao ispred zatvorenih vrata trgovina, kioska i kolodvora, bez ijednog bljeska makar i one najrazvodnjenije žestice. Bez gutljaja, bez daha, u noći mračnoj poput groba. Upravo mi je zato moj brat nabavio svjetiljku čije svjetlo drži do kraja i one najdulje noći.

Polumrtav od iscrpljenosti, stavio sam je na ormar u svojoj bijednoj sobi. Smjestio sam je na oltar i iznemogao se srušio u razbacan krevet, odakle sam je promatrao siguran da nikad više neću biti sam sa svojom naježenom kožom; a baš tada došla je sloboda i vrata dućanâ i zalagaonica otvorila su se s namjerom da se nikad više ne zatvore.

Moj oltarski sakrament u tom trenu kao da je izgubio na vrijednosti. Nikad nisam posegnuo za njim. Svaki bih put kupio nešto u tetrapaku, ili kakvu pljosku, ili plastičnu posudu s nečim rjeđim i mutnijim. Svaki bih se put toliko naroljao nekakvim ovozemaljskim bučkurišem da bih zaspao. Nisam mogao pogledati u sjaj prozirnog, ničim okaljanog svijeta. Skretao sam pogled i pustio da na moju svjetiljku pada prašina.

„Još je rano.“ Sumpornožute brojke na budilici pokazivale su četiri i deset. „Još je rano!“

Emila je tješila pomisao da još barem tri sata neće morati ustati, da se neće morati ni pomaknuti. No rubove te ideje već je nagrizala spoznaja da će za svega dva sata sve krenuti.

Začut će se zvukovi s ulice. Teretni kamioni izlazit će iz skladišta. Tramvaji će se razmiljeti poput dječjih vlakića kad u njih staviš baterije. Smetlari će početi zveketati pod prozorima. Začut će se zvukovi zgrade. Ljudi će se početi kretati iza zidova, zahodi će se ispirati, voda će hućati u kupaonicama. Koraci na stubama. Ah. Navukao je prekrivač sve do brade.

Začut će se zvukovi stana. Pas grebe po vratima, želi u šetnju. Škripe dječji kreveti, nepomična se žena na madracu do njegova pomakne... Ne, ne pomakne se! Lakomisleno je ispružio ruku prema njoj; nije bila ondje.

To mu se znalo događati. Zaboravljao bi gdje se nalazi i kako stoje stvari s njim. Ne, nije to posljedica zaboravljanja, nego intenzivna prisjećanja. Znakovi su urezani suviše duboko u onemoćalu strukturu pamćenja i oživljavaju, iako su davno lišeni adresa. Dolaze sami od sebe i Emil se, i protiv svoje volje, prisjeća svoje obitelji bez adrese, a istovremeno se želi u detalje prisjetiti jučerašnje večeri, kako je došlo do toga da opet leži ovdje poput hladne ribe u tepsiji. Posrijedi je odgonetanje strašno zamorne križaljke čije mu je rješenje unaprijed poznato, ali bi sad, tek tako, reda radi, morao popuniti sve vodoravne i okomite kućice kako bi to imalo ikakva smisla.

Gluposti! Mora se spasiti od toga, a spasiti ga može samo san. Još je rano. Natjerat ću se na njega. Natjerat ću se da utonem u njega, ipak sam dramatičar, redatelj slikâ. Ja sam tvornica snova.

Palim svoj stari automobil. Jedini automobil kojem vjerujem. Prilično je neugledan. Lak je već nestao pod premazima temeljne boje. Unutra je sve dotrajalo i pohabano, ali gume, gume imaju duboke utore i podvozje je premazano asfaltnom bojom, svi kuglasti zglobovi i šarke premazani su vazelinom. To je neophodno. U ovim agresivnim uvjetima treba

zaštititi rešetku hladnjaka masnim pergamentnim papirom i zbog soli koja se nalazi u zraku konzervirati sve izložene dijelove. Moj automobil nikad neće izgristi hrđa.

Svjetla posljednjeg naselja u retrovizoru sve su manja. Vozim mračnom jelovom šumom. Kad dignem pogled, vidim traku indigo plava neba s crnim nazubljenim rubom vrhova četinara. Dovezem se na vrh šume, gdje su jele sve manje i šibane vjetrom s mora povijaju se u zakržljalo žbunje. Rt prelazi u stjenovit greben na čijem kraju, iznad mračne, nemirne morske mase, strši svjetionik, a na njemu prodorno svijetli svjetiljka koja mi je povjerena na brigu.

Zaustavljam se kraj svjetionika. Izlazim iz automobila, pluća ne mogu primiti u sebe žestoke nalete vjetra. U predvorju garaže zapalim cigaretu. Uvezem automobil i prekrijem ga jedrom premazanim voskom. Borim se s vjetrom oko vratnih krila. Napokon gurnem zasun. Pogledam na sat, četriri i deset. Još je rano. Unatoč vjetru, čujem kako radi mehanizam tornja. Dođem sve do kamenog zidića na rubu liti-ce, na vrhovima crnih valova iskrzne siva plijesan nedalekog praskozorja. Rubovi valova zapljuskuju vapnenačku liticu i pište kao da litica nije od vapnenca, nego od negašena vapna. Nagrizaju liticu koja se ne smanjuje.

Podižem pogled i ugledam svjetlo svjetionika na suprotnoj strani. Zamislim kućice koje spavaju poput stada ovaca skutrenih u noći, od kojih se dug, predug betonski lukobran proteže sve do mora i na njegovu je kraju prugasti čelični dimnjak drugog tornja sa svjetiljkom na vrhu. Kad bude peljar imao naša dva svjetla u liniji, usmjerit će svoju kobilicu ponad stijena sve do vidokruga trećeg svjetionika, smještenog na rtu skrivenom iza boka planine.

Jasna je noć, nije potrebno uključivati sirenu za maglu, koja bi iznad mog udobnog stana u prizemlju svjetionika jau-

kala poput ranjene životinje zaglavljene na litici. Kao i svakog dana, i danas mogu mirno sjediti uz šalicu čaja i čekati dolazak prvih ptica. Zato sam tu, da na miru, uz jak i zaslađen čaj, gledam more i promatram ptice. Pišem knjigu o njima. Provodim već desetu godinu na gnjezdštima ptica. Desetu godinu održavam svoju svjetiljku punom i pišem pisma ženi koja također proučava morske ptice. Lijepa je poput njorke, poput blune, i njezina se pisma sklapaju kao krila albatrosa.

Ujutro, za oseke, spuštam se na plažu. Nebo se naoblačilo. Iz visokog oblaka sitno kiši na pijesak koji su valovi zbili u ravnu plohu. Na valovima se pojavi čamac. U njemu je jedan čovjek, muškarac, mornar. Nikad ga nisam vidio, niti ću ga ikad vidjeti jer ovdje ne može pristati nijedan čamac, jedino što može jest doživjeti brodolom. Uzalud mašeš i vičeš, uzalud mi nešto pokazuješ, ne možeš na moju obalu. S te strane do mene ne može doći nitko osim ptica.

Emil se probudio drugi put. Ustao je iz kreveta, otvorio prozor i pristavio vodu za kavu. U kupaonici je pustio na sebe mlaz vruće vode ne bi li isprao znoj od snova. Zatim je s kavom u ruci i u čistoj košulji nazvao djevojku na posao.

„Kako ti je prošla smjena?“

„Ma, nisam se baš nešto naspavala. Dovezli su nam hitan slučaj.“

„U koliko?“

„Malo iza četiri.“

„Zanimljivo.“

„Što je tu zanimljivo, molim te?“

„Ma, ništa. Je li umro?“

„Ne, još nije. Leži na intenzivnoj njezi.“

Putom do posla svratio je u trgovinu na uglu. Bila je otvorena cijelu noć. Prodavačicama je ujutro bilo već svega preko

glave. Dvojica odrpanaca udarala su po pultu i spremala jeftino vino u tetrapaku u veliku prljavu vrećicu.

„Još jedno. Imamo taman za još jedno“, mrmljao je jedan od njih, koji je izgledao kao stariji brat onog drugog, i istresao na pult posljednji sitniš. Obojica su se jedva držala na nogama. Emil je čekao da dođe na red, gledao ih i pomislio: To je malo, to je strašno malo, dečki! I mislio je na prozirnih deset tisuća grama.

Sadržaj

7	Emil
13	Dijana
20	Magda
25	Bethesda
32	Uršula
38	Vrtuljak
44	Kod komunistâ
56	Glas njegova gospodara
63	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
69	Za put
80	Gabriel
87	Cedar i čekić
98	Dječak
103	Triceratops
109	Goruće dijete
117	Salama-konji
125	Edita
131	Ptice također
144	Teroristkinja

- 150** Ray Bradbury
- 159** Balabánovo bacanje kocke
- 162** Bilješka o autoru
- 163** Bilješka o prevoditelju